

СОЛИҚ ОРГАНЛАРИ ТОМОНИДАН СОЛИҚ ҚАРЗИНИИ УНДИРИШ МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Бабамуратов Жаҳонгир Рустамович
Тошкент давлат иқтисодиёт университети

Аннотация. Ушбу мақолада солиқ қарзларини самарали йиғиш барқарор молиявий муҳитни сақлаш ва давлат даромадларини таъминлаш учун жуда муҳимдир. Солиқ органларида солиқ қарзларини ундириш механизмини такомиллаштириш стратегиясини ўрганади. Мавжуд амалиётларни, ҳуқуқий асосларни ва технологик ечимларни ўрганиб чиқиб, ушбу тадқиқот солиқ мажбуриятларини тиклашни такомиллаштиришнинг самарали усулларини таклиф қилишга қаратилган. Бундан ташқари, адолатга бўлган ишонч ва идрокни шакллантириш ва самарали мажбурлов чораларини қўллаш ҳам мувофиқликни ошириши муносабатларни ривожлантириш тенденцияларини назарий ва амалий жиҳатлар ёритиб берилган.

Калит сўзлар: солиқ қарзи, дебиторлар, дебитор қарз, солиқларни ундириш, солиқ ҳисоботи, давлат божси, кредитор, суд ҳужжатлари, суд ижрочилари.

ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА ВЗЫСКАНИЯ НАЛОГОВОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ НАЛОГОВЫМИ ОРГАНАМИ

Бабамуратов Жаҳонгир Рустамович
Ташкентский государственный экономический университет

Аннотация. в этой статье показано, что эффективное взыскание налоговых задолженностей имеет важное значение для поддержания стабильной финансовой среды и обеспечения государственных доходов. Изучает стратегию совершенствования механизма начисления налоговой задолженности в налоговых органах. Изучив существующую практику, правовую базу и технологические решения, данное исследование направлено на то, чтобы предложить эффективные способы улучшения взыскания налоговых обязательств. Кроме того, формирование доверия и восприятия правосудия и применение эффективных принудительных мер также повышают соответствие теоретическим и практическим аспектам, были выделены тенденции в развитии взаимоотношений.

Ключевые слова: налоговый долг, дебиторская задолженность, взыскание налогов, налоговая отчетность, государственная пошлина, кредитор, судебные документы, судебные приставы.

ISSUES OF IMPROVING THE MECHANISM OF COLLECTION OF TAX DEBT BY TAX AUTHORITIES

Babamuratov Jakhongir Rustamovich
Tashkent State University of Economics

Annotation. in this article, the effective collection of tax debts is essential to maintain a stable financial environment and ensure government revenues. Studies the strategy of improving the mechanism for charging tax debts in tax authorities. Having studied existing practices, legal framework and technological solutions, this study aims to offer effective ways to improve the recovery of tax obligations. In addition, the formation of trust and perception in justice and the use of effective coercive measures also increase compliance theoretical and practical aspects have been highlighted the trends in the development of relationships.

Keywords: tax debt, receivables, receivables, tax collection, tax reporting, state duty, creditor, court documents, bailiffs.

Кириш.

Республикаимизнинг солиқ механизми олдида бир томондан давлат бюджетини зарур даромадлар билан таъминлаш, иккинчи томондан эса солиқ тўловчилар фаолиятини рағбатлантириш вазифаси қўйилган. Бу вазифаларни бажариш учун солиқ тизимида иқтисодий ислохотлар олиб бориш билан солиқларнинг рағбатлантирувчи ролини ошириш, уларни бюджет тизимига барқарор тушишини таъминлашда солиқларни ундириш усуллари қўллаш механизмини такомиллаштириш, солиқ ундиришни оптимиллаштириш, солиқ қарзини камайтириш ва солиқ юкини енгиллаштиришни талаб этади. Солиқ тизимидаги ислохотлар мамлакатимизда солиқ маъмурчилигининг такомиллаштиришда алоҳида аҳамият касб этади. Солиқ маъмурчилиги солиқ қонунчилигига мувофиқ давлат бюджетига солиқ ва мажбурий тўловларни ундирилиши ҳамда уларни тўлиқ ва ўз вақтида тўланиши устидан назорат қилиш борасидаги солиқ тўловчилар ва давлат солиқ хизмати органлари ўртасидаги юзага келадиган иқтисодий муносабатларни ўз ичига олади.

Адабиётлар шарҳи.

Ҳозирги даврда Ўзбекистон Республикаси солиқ маъмуриятчилигида жорий этилган солиқларни ундириш механизмини такомиллаштириш йўллари мавзусига оид қисқача адабиётлар шарҳини келтираимиз.

Сабине Фреизер (2006) томонидан “Ўзбекистонда солиқ маъмурияти ислоҳоти ва фискал назорат”: Ушбу тадқиқотчи томонидан Ўзбекистонда солиқ маъмуриятчилигини ислоҳ қилишнинг умумий кўринишини беради ва солиқ йиғиш механизмларини такомиллаштириш муаммолари ва имкониятларини ёритади. Муаллиф солиқларни ундириш жараёнини яхшилашга солиқ тўловчиларни ўқитиш ва тушунтириш ишларини яхшилаш, шаффофлик ва масъулиятни ошириш, солиқ маъмуриятчилиги тизимини модернизасия қилиш орқали эришиш мумкинлигини таклиф қилади.

Тигран Погҳосян ва Эвгения Коломак (2013) томонидан “Ўтиш давридаги мамлакатларда солиқ ислохотларининг солиқ қонунчилигига таъсири: Ўзбекистондан олинган далиллар”. Муаллифларнинг фикрича, солиқ тартиб-қоидаларини соддалаштириш ва солиқ ставкаларини пасайтиришга қаратилган солиқ ислохотлари солиққа риоя этиш ва даромадларни йиғишни ошириши мумкин.

Санжай Кумар ва Тигран Погҳосян (2019) олимлар томонидан “Ўзбекистонда солиққа риоя қилишни яхшилаш: адабиёт ва халқаро тажрибадан сабоқлар”: Ушбу тадқиқотларда солиқ қонунчилигига риоя қилиш бўйича адабиётлар ва солиқ йиғиш механизмларини такомиллаштириш бўйича халқаро тажрибаларни кўриб чиқади. Муаллифлар солиққа риоя этишнинг самарали стратегиялари солиқ тўловчиларни ўқитиш, солиқ тартиб-қоидаларини соддалаштириш, самарали ижро этиш ва қўллаб-қувватловчи ҳуқуқий ва тартибга солувчи муҳитни ўз ичига олувчи комплекс ёндашувни талаб қилади.

Маһмуд ва Жеун (2018) томонидан “Ўзбекистонда солиқ маъмуриятчилигини кучайтириш: рискга асосланган аудит учун мисол”: Ушбу мақола Ўзбекистонда солиқ маъмуриятчилигини кучайтириш учун рискга асосланган аудит ёндашувини таклиф қилади. Муаллифлар таваккалчиликка асосланган аудит юқори хавфга эга бўлган солиқ тўловчиларни йўналтириш ва қонунбузарликларни самаралироқ аниқлаш орқали солиқ қонунчилигига риоя этиш ва даромадларни йиғишни яхшилаш мумкинлигини таклиф қилади.

Зияев ва Ҳужақуловлар (2018) томонидан “Ўзбекистонда солиқ ислоҳоти ва даромадларини мобилизасия қилиш”: Ушбу тадқиқотларида Ўзбекистонда солиқ ислохотларининг даромадларни мобилизасияга таъсирини ўрганади. Муаллифларнинг аниқлашича, солиққа тортиш тартиб-таомилларини соддалаштириш, солиқ ставкаларини пасайтириш ва солиқ маъмуриятчилигини такомиллаштиришга қаратилган солиқ ислохотлари солиқ тушумларининг сезиларли даражада ошишига олиб келди.

Жозел Слемрод (2007) томонидан "Солиқ талабларига риоя қилишни яхшилаш: адабиётларни кўриб чиқиш": Бу тадқиқот солиқ қонунчилигига оид адабиётларга умумий нуқтаи назарни беради ва самарали солиқ йиғиш механизмлари мажбурий чоралар, рағбатлантириш ва таълим дастурларини бирлаштиришни талаб қилади. Муаллиф, шунингдек, солиққа тортиш тизими ва тартиб-қоидаларини соддалаштиришнинг муҳимлигини ҳам муҳокама қилади.

Ричард Бирд ва Эрик Золтлар (2005) томонидан “Солиқ тўловчиларга яхшироқ хизмат кўрсатиш ва таълим орқали солиқ йиғишни яхшилаш”: Ушбу хужжат солиқ тўловчиларга хизмат кўрсатиш ва таълимни яхшилаш солиқ йиғишни оширишнинг самарали усули бўлиши мумкинлигини кўрсатади. Муаллифлар солиқ тўловчиларга аниқ ва содда маълумотларни тақдим этиш, солиқ шакллари ва тартибларини соддалаштириш, солиқ тўловчилар ва солиқ органлари ўртасида самарали алоқа каналларини ривожлантиришни тавсия қилади.

Бенно Торглер (2002) томонидан “Солиқ қоидаларига риоя қилиш: адабиётларни кўриб чиқиш”: Ушбу тадқиқотчи томонидан солиқ қоидаларига риоя қилиш бўйича адабиётларни кўриб чиқади ва мувофиқлик хулқ-атворига таъсир қилиши мумкин бўлган бир қанча омилларни, жумладан ҳукуматга ишонч, адолатни англаш, жарималар ва жазолар даражасини белгилайди. мажбурлаш чоралари. Муаллифнинг таъкидлашича, ишонч ва адолат ҳақидаги тасаввурни яхшилаш мувофиқликни ошириши мумкин.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси.

Солиқ органлари томонидан солиқ қарзларини ундириш механизмини такомиллаштириш масалалари узоқ вақтдан бери мавжуд бўлиб, маълум бир давлат ёки вақт даври билан чекланмайди. Солиқ йиғиш ва қарз бошқариш муаммолар асрлар давомида дунё бўйлаб ҳукуматлар томонидан дуч келган. Иқтисодиёт ривожланиб бориши билан солиқ тизимлари мураккаблашади ва технология ривожланади, солиқ қарзларини ундириш билан боғлиқ усуллар ва муаммолар ҳам ўзгаради. Тарих давомида ҳукуматлар солиқ йиғиш амалиётини ўз иқтисодиётлари ва жамиятларининг ривожланаётган эҳтиёжларини қондириш учун доимий равишда мослаштириб келишган. Солиқ органлари солиқ тўловчиларнинг ҳуқуқлари ва молиявий ҳолатларига риоя этилишини таъминлаш зарурлигини мувозанатлаш устида ишладилар. Ушбу муаммолар биринчи пайдо бўлган маълум бир давлат ёки вақтни аниқлаш қийин бўлса-да, улар турли мамлакатлар ва даврларда солиқ маъмуриятида доимий ташвиш бўлган Солиқ органлари солиқ тўловчиларнинг ҳуқуқлари ва шароитларини ҳисобга олган ҳолда даромадларни йиғишни кучайтириш учун солиқ қарзларини ундириш механизмларини такомиллаштириш устида доимий иш олиб бордилар.

Ўзбекистонда солиқ қарзларини ундириш механизмини такомиллаштириш солиқ органлари учун асосий муаммо ҳисобланади. Ўзбекистон солиқ маъмурияти солиқ қарзларини ундириш самарадорлигини ошириш ва муддати ўтган солиқлар йиғилишини минималлаштириш бўйича турли чора-тадбирларни амалга оширди. Ўзбекистон солиқ органлари солиқ тўловчилар билан алоқа каналларини яхшиладилар. Улар солиқ мажбуриятлари, муддатлари ва тўланмаслик оқибатлари тўғрисида аниқ ва тушунарли маълумотларни тақдим этади. Ушбу шаффофлик солиқ тўловчиларга ўз мажбуриятларини тушунишга ёрдам беради ва ўз вақтида солиқ тўловларини рағбатлантиради. Солиқ маъмурияти ўзининг технологик инфратузилмасини модернизация қилишга сармоя киритди. Бунга солиқ декларациясини топшириш ва тўловларни амалга ошириш учун онлайн платформалар киради. Бу солиқ тўловчилар учун жараёни соддалаштиради ва хатолар эҳтимолини камайтиради. Солиқ органлари қарздорлиги юқори бўлган юқори хавfli солиқ тўловчиларни аниқлаш учун маълумотлар таҳлилидан фойдаланмоқда. Бу мақсадли йиғиш ҳаракатларига имкон беради ва мос солиқ тўловчиларга юкни камайтиради. Бундан ташқари, солиқ органлари солиқ тўловчиларни келгуси тўлов муддатлари тўғрисида огоҳлантириш учун эрта огоҳлантириш тизимларини жорий қилдилар. Ушбу эслатмалар солиқ тўловчиларга бехосдан риоя қилмасликнинг олдини олишга ёрдам беради. Бу ёндашув солиқ тўловчилар ўта молиявий тангликни ҳолда вақт давомида ўз мажбуриятларини бажариш мумкин таъминлайди. Солиқ маъмурияти қарзни ундириш бўйича қонуний тартибларни соддалаштирди. Бунга доимий равишда мос келмайдиган солиқ тўловчиларга қарши қонуний ҳаракатларни тезроқ қайта ишлаш киради. Бугунги кунда солиқ органлари муддати ўтган солиқ тўловлари имтиёз яъни бўлиб-бўлиб тўлаш имкониятини бермоқда. Солиқ қарзларини ундиришнинг ҳуқуқий асосларини мустаҳкамлайдиган ҳуқуқий ислохотларни амалга ошириш учун қонун чиқарувчилар билан ишлайди. Ушбу ислохотлар янада самарали ижро чоралари учун қоидаларни ўз ичига олади. Ўзбекистон солиқ маъмуриятининг саъй-ҳаракатлари самарали қарзларни ундириш ва солиқ тўловчиларни қўллаб-қувватлаш ўртасида мувозанатни сақлашга қаратилган. Технологик инновациялар, алоқаларни такомиллаштириш, ҳуқуқий ислохотлар ва

хамкорликнинг комбинациясидан фойдаланган ҳолда, солиқ органлари мамлакатда солиқ қарзларини ундириш механизмини доимий равишда такомиллаштиришга интилоқда.

Мамлакатимизда солиқ органларига солиқ қарзи ундирувини қарздор солиқ тўловчининг дебиторига қаратиш ҳуқуқини бериш лозим. Чунки амалдаги қонунчилик бўйича хўжалик юритувчи субъектлар муносабатлари ўртасидаги низолар суд тартибида кўриб чиқилади ва бунда даъво қилаётган субъект томонидан судга олдиндан давлат божи ва почта харажати тўлаш талаб этилади. Бунда, даъво баҳосининг 2 фоизи миқдорида, бироқ БҲМнинг 1 бараваридан кам бўлмаган миқдорда давлат божи тўланиши лозим. Айрим тадбиркорлик субъектлари томонидан давлат божи ва почта харажатларини тўлаш имконияти мавжуд бўлмаганлиги сабабли ўз вақтида дебиторлик қарзини ундириш юзасидан судга мурожаат қилаолмаганлиги сабабли солиқ қарзини ҳам ўз вақтида тўлай олмаяпти. Масалан: 2022 йил якунлари бўйича тақдим этилган ҳисоботлари асосида таҳлил қилинганда, солиқ қарзи мавжуд 28,6 мингта юридик шахсларнинг 129,2 трлн. сўмлик дебиторлик қарзи мавжуд бўлсада, уларнинг 7,7 трлн. сўмлик солиқ қарзи тўланмасдан қолмоқда, яъни дебиторлик қарзи ҳисобидан 5,6 трлн. сўмлик солиқ қарзининг тўланишига амалий ёрдам бериш имконияти юзага келади. Бундай тажриба эса Белоруссия ва Қозоғистон Республикасида солиқ қонунчилигида кўзда тутилган.

Солиқ қарзи мавжуд юридик шахсларнинг тасъсичилари, раҳбари, шу жумладан барча иштирокчилари ва уларнинг яқин қариндошларини ҳашам тусидаги хизматлардан (қиммат баҳо автотранспорт воситаси ва уй харид қилиш, виза олиш, хорижга туризм билан чиқиш, аукционларда ва электрон савдоларда қатнашиш ва бошқалар) фойдаланиш ҳуқуқларини чеклаш лозим бўлади. Чунки Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 86-моддасига мувофиқ солиқ мажбурияти солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган муддатда бажарилиши лозимлиги белгиланган. Солиқ мажбуриятлари белгиланган муддатларда бажарилмаган тақдирда солиқ қарзи сифатида эътироф этилади. Австрия, Аргентина, Бельгия, Бразилия, Венгрия, Германия, Греция, Дания, Чехия, Швейцария, Эстония ва Япония каби давлатлар қонунчилигида давлат буюртмаси бўйича шартнома тузишда солиқ қарзининг мавжуд бўлмаслиги асосий шарт бўлиб ҳисобланади. Аргентина, Венгрия, Греция, Дания, Ҳиндистон, Чехия, Чили, Эстонияда лицензияларининг амал қилиши тўхтатилади. Австралия, Исроил, Италия, Индонезия, Корея, Малайзия, Нидерландияда солиқдан қарзи мавжуд бўлган жисмоний шахслар ва юридик шахсларнинг раҳбарлари бошқа давлатларга саёҳатга боришларига чеклов ўрнатилган. Португалия, Саудия Арабистони, Туркия қонунчилигига кўра солиқ қарзининг мавжудлиги қарздорга давлат хизматлари кўрсатилишини рад этишнинг асоси бўлиб ҳисобланади. Таҳлил натижаларига кўра, 2023 йилнинг 1 январь ҳолатига жисмоний шахсларнинг ер ва мол-мулк солиқлари бўйича қарздорлар сони 3,2 млн.тага етиб, 2022 йилнинг 1 январь ҳолатига нисбатан суммаси 1 011,9 млрд. сўмга (56,7 фоизга), сони 111,1 мингтага декларация бўйича қарздорлар сони 167,7 мингтага (66,3 фоизга), суммаси 184,3 млрд. сўмга (2 баравардан кўп), яқка тартибдаги тадбиркорлар солиқ қарзи 98,7 млрд. сўмга ошганлигини кўришимиз мумкин бўлади.

Бундан ташқари, солиқ органларига мавжуд маълумотлар асосида кўчмас мулк, автотранспорт воситаларига нисбатан жойига чиқмаган ҳолда бир томонлама электрон хатлов амалга ошириш ҳуқуқини бериш ва ваколатли органлар томонидан автотранспорт воситасига нисбатан қидирув эълон қилиш ҳамда мажбурий тўхтатилишини таъминлаш лозим. Солиқ органлари томонидан мол-мулклар хатланганда, давлат ижрочиси томонидан фақат ушбу мулкларни реализация қилиш билан боғлиқ ҳаракатларни амалга ошириш керак бўлади. Масалан: таҳлил натижаларига кўра, солиқ қарзини ундириш юзасидан давлат ижрочилари иш юритувидаги ижро ҳужжатларининг 67,8 фоизи қонунда белгиланган икки ойлик муддатдан ўтган, шундан 31,9 фоизи бир йилдан ошган ижро ҳужжатлари ташкил этади.

Шунингдек, солиқ органлари томонидан ғазначилик ва вакиллик ҳисобварақларига ҳам инкассо топшириқномалари қўйилишини амалиётга жорий этиш керак. Таҳлил натижаларига кўра, жорий йилнинг 1 июль ҳолатига 4349 та бюджет ташкилотларининг 109,5 млрд. сўм, 21 та тижорат банкларининг 121,1 млрд. сўмлик солиқ қарзини ундириш юзасидан инкассо топшириқномаларини қўйиш имконияти мавжуд эмас (йил бошига нисбатан 87,5 млрд. сўмга ошган). Бу эса, ўз навбатида Солиқ кодексининг мажбурийлик, адолатлилик ва солиқ тизимининг ягоналиги принципларига зид бўлиб ҳисобланади. Солиқ кодексининг 82-моддасида солиқ ҳисоботини тақдим этиш тартиби белгиланган. Мазкур тартибга солиқ

органларига янги ташкил этилган субъект томонидан ва жуда катта миқдордаги суммага (белгилаш лозим) солиқ ҳисоботи юборилган ёки қоғозда тақдим этилган ҳолда, ундаги ҳисобланган солиқ суммасини бюджетга тўлаб бериш манбасини кўрсатиб берилмаган тақдирда қабул қилмасдан қайтарилади жумласини қўшимиз лозим бўлади. Ёки Солиқ кодексининг 125-моддасида якка тартибдаги тадбиркор бўлмаган жисмоний шахснинг солиқ қарзини ундириш назарда тутилган. Ушбу моддага Давлат ижрочиси солиқ қарзи бўйича мажбуриятга эга жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш тўғрисидаги солиқ органи қарор ўзига келиб тушган кундан эътиборан икки ойлик муддатда ижро ҳаракатларини амалга ошириши ва ушбу қарорда мавжуд бўлган талабларни бажариши керак. Солиқ кодексининг 125-моддасида, солиқ органи жисмоний шахсларнинг солиқ қарзини ушбу жисмоний шахснинг мол-мулки ҳисобидан ундириш тўғрисидаги ариза билан судга мурожаат қилиши белгиланган. Солиқ қўмитаси томонидан берилган маълумотга кўра, жисмоний шахсларнинг мол-мулк ва ер солиғидан мавжуд 126,2 млрд. сўм қарздорликлари бўйича 2020 йилда судларга 34 157 та ариза киритилган бўлиб, бунинг оқибатида қарздорлардан солиқ қарзига қўшимча равишда 9,8 млрд. сўм давлат божи ҳамда 6,3 млрд. сўм ижро йиғими ундирилган. Жисмоний шахсларнинг солиқ қарзини ундириш бўйича аризаларнинг 98 фоизи судлар томонидан низосиз кўриб чиқиладиганлигини ҳисобга олиб, қарздорларга қўшимча харажатлар юзага келишини олдини олиш мақсадида Солиқ кодексининг 125-моддасига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш таклиф этилмоқда. Мазкур амалиёт юридик шахсдан ва якка тартибдаги тадбиркордан солиқ қарзини ундириш тартибига жорий этилган ва бугунги кунда самарали ишлаб келмоқда. Бунда моддага ўзгартиришлар Солиқ кодексининг 123-моддасидан аналогия сифатида олинди. Натижада эса вақт ва бюджет харажатлари тежаллади, шунингдек, жисмоний шахснинг ортиқча харажатлари қисқаради аллбата.

Солиқ органлари томонидан солиқ қарзларини ундириш механизмини такомиллаштириш жараёнида бир қатор муаммолар бор. Ушбу муаммолар қарзни ундириш ҳаракатларининг самарадорлигига тўсқинлик қилиши мумкин ва солиқ маъмуриятининг янада самарали тизими учун ҳал қилиниши керак. Хусусан, баъзи солиқ тўловчилар солиқ мажбуриятлари, тўлов муддати ва бажармасликнинг мумкин бўлган оқибатлари тўғрисида тўлиқ хабардор бўлмадлиги мумкин. Корхоналар ва жисмоний шахслар дуч келадиган иқтисодий таназзул ёки молиявий қийинчиликлар солиқ тўлаш муддатларини бажаришни қийинлаштиради. Мураккаб солиқ қоидалари ва солиқ қонунларининг тез-тез ўзгариши солиқ тўловчилар учун чалкашликларни келтириб чиқаради. Бу солиқ ҳисоб-китоблари ва тўловларида хатоларга олиб келиши мумкин, натижада қарзнинг бехосдан тўпланади. Солиқ органлари ресурслар чекловларига дуч келиши, шу жумладан ходимлар етишмаслиги ва эскирган технологиялар. Бу қарзларни ундириш ва ижро этиш ҳаракатларини секинлаштиради. Ушбу муаммоларни ҳал қилиш учун солиқ органлари солиқ тўловчилар билан алоқани кучайтириш, солиқ қоидаларини соддалаштириш, технологик инфратузилмани яхшилаш, таълим ва қўллаб-қувватлаш, ҳуқуқий процедураларни соддалаштириш ва юқори хавfli ҳолатларни аниқлаш учун маълумотлар таҳлилидан фойдаланишга эътибор қаратишлари керак. Ҳам мажбурий, ҳам солиқ тўловчиларни қўллаб-қувватлашни ҳисобга оладиган мувозанатли ёндашув солиқ қарзини ундиришнинг янада самарали механизмига олиб келади.

Хулоса ва таклифлар.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, куйидагиларни таклиф қиламиз:

- солиқ қарзига нисбатан қарздорнинг мол-мулкига таъқиқи қўйиш тартибини якка тартибдаги тадбиркорлар ва жисмоний шахсларга нисбатан ҳам татбиқ этиш;
- қарздор жисмоний шахсларнинг пуллик давлат хизматларидан ва айрим сиёсий ҳуқуқлардан фойдаланиш ҳамда электрон савдоларда иштирок этиш ҳуқуқларини чеклаш;
- иқтисодий судларга даъво билан чиқилганда, суд одатда фақатгина мол-мулкига қаратиш тўғрисида қарор чиқариш билан чекланади (фақат шу учун давлат божи ҳисобланади), Иқтисодий судга берилганда суд қарор нафақат солиқ тўловчининг мол-мулкидан ундириш, балки корхонани бу аҳволга олиб келган айбдор шахсларга нисбатан қатъийроқ таъсирчан чоралар қўллаш бўйича қарор чиқариши мақсадга мувофиқ бўлади.

Адабиётлар/Литература/Reference:

Mahmud M., Jeun A. (2018) "Ўзбекистонда солиқ маъмуриятчилигини кучайтириш: рискга асосланган аудит учун мисол": <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/06/16/uzbekistan-continues-to-modernize-its-tax-administration-system-with-world-bank-support>

Бенно Торглер (2002) "Солиқ қоидаларига риоя қилиш: адабиётларни кўриб чиқиш": https://www.researchgate.net/publication/228280659_Tax_Morale_and_Compliance_Review_of_Evidence_and_Case_Studies_for_Europe.

Жоэл Слемрод (2007) "Солиқ талабларига риоя қилишни яхшилаш: адабиётларни кўриб чиқиш": <https://webuser.bus.umich.edu/jslemrod/JEL%20compliance%202013-17.pdf>

Зияев Ж., Хужақулов М. (2018) "Ўзбекистонда солиқ ислоҳоти ва даромадларини мобилизасия қилиш": <https://ijest.co.uk/wp-content/uploads/2019/10/71027.pdf>

Нормурзаев У. (2021). Анализ эффективности налоговых льгот и преференций в поддержке определенных секторов с целью дальнейшего повышения инвестиционной привлекательности в Узбекистане. *Economics and Education*, (6), 82–86. https://doi.org/10.55439/ECED/vol_iss6/a285

Нормурзаев У.Х. Иқтисодиётни тартибга солишда солиқ имтиёзларининг аҳамияти ва бюджет даромадларини шакллантиришдаги роли//Экономика и финансы (Узбекистан). 2014. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/i-tisodiyotni-tartibga-solishda-solimtiyozlarininiga-amiyati-va-byudzheta-daromadlarini-shakllantirishdagi-rol>

Нормурзаев Умид Холмурзаевич Солиқ имтиёзлари орқали иқтисодиёт тармоқлари ҳамда соҳаларида тизимли таркибий ислоҳотларни қўллаб-қувватлаш сиёсати // Экономика и финансы (Узбекистан). 2020. №4 (136). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/soli-imtiyozlari-or-ali-i-tisodiyot-tarmo-lari-amda-so-alarida-tizimli-tarkibiy-islo-otlarni-llab-uvvatlash-siyosati>.

Нормурзаев, У. (2021). Пути эффективного использования налоговых льгот для поддержки предпринимателей. *Экономика и инновационные технологии*, (4), 355–362. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/11954

Нормурзаев, У. (2021). Тадбиркорларни қўллаб-қувватлашда солиқ имтиёзларини бериш орқали самарали усуллардан фойдаланиш йўллари. *Economics and education*, (3), 91-95.

Нормурзаев, У. (2022). Ҳукуматимиз томонидан солиқ маъмурчилиги бўйича 2018-2022 йилларда амалга оширилган солиқ ислоҳотлари натижалари. *Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар*, 10(5), 325-330.

Нормурзаев, У. (2023). Солиқ имтиёзлари бериш тартибини такомиллаштириш масалалари. *Economics and education*, 24(1), 334-339.

Нормурзаев, У. (2023). Солиқ имтиёзлари бериш тартибини такомиллаштириш масалалари. *Iqtisodiyot Va ta'lim*, 24(1), 334–339. https://doi.org/10.55439/ECED/vol24_iss1/a51

Нормурзаев, У. (2023). Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси доирасида молия бозорининг долзарб муаммолари тадбиркорликни тенг рақобат шароитларини яратиш ҳамда яширин иқтисодиёт улушини қисқартириш йўллари. Приоритетные направления, современные тенденции и перспективы развития финансового рынка, 88–89. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/financial-market-growth/article/view/19032>

Нормурзаев, У. (2023). Яширин иқтисодиётни камайитиришда солиқ органларининг аҳамияти. *Iqtisodiy Taraqqiyot Va Tahlil*, 1(2), 215–221. Retrieved from <https://e-itt.uz/index.php/eitt/article/view/66>

Нормурзаев, У. Х. (2021). 2021 йилдаги солиқ маъмурчилиги ҳамда солиқ кодексига киритилган ўзгартириш ва қўшимчалар юзасидан. *Интернаука*, (6-2), 99-100.

Нормурзаев, У. Х. (2021). Ҳукуматимиз томонидан берилаётган солиқ имтиёзларининг ҳисобини юритиш ва самарадорлигини таҳлил қилиш масалалари. *Экономика и финансы (Узбекистан)*, (10 (146)), 47-56.

Ричард М. Бурд ва Эрик М. Золт (2005) "Солиқ тўловчиларга яхшироқ хизмат кўрсатиш ва таълим орқали солиқ йиғишни яхшилаш": <https://www.imf.org/uz/Publications/fandd/issues/2018/03/akitoby>

Сабине Фреизер (2006) "Ўзбекистонда солиқ маъмурияти ислоҳоти ва фискал назорат": <https://documents1.worldbank.org/curated/en/542691624154434845/text/Uzbekistan-Tax-Administration-Reform-Project.txt>

Санжай Кумар, Тигран Погҳосян (2019) "Ўзбекистонда солиққа риоя қилишни яхшилаш: адабиёт ва халқаро тажрибадан сабоқлар": <https://cyberleninka.ru/article/n/the-prospects-of-improvement-of-the-legal-basis-of-tax-administration-in-the-republic-of-uzbekistan>

Тигран Погҳосян ва Эвгения Коломак (2013) Ўзбекистондан олинган далиллар" https://www.files.ethz.ch/isn/139068/643172_sa231.pdf